

РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И СИНЯТА ИКОНОМИКА – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПРИСПОСОБЯВАНЕ КЪМ ПРОМЕНИТЕ

гл. ас. д-р **Методи Иванов**

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

e-mail: ivanov.metodi@abv.bg

REGIONAL DEVELOPMENT AND BLUE ECONOMY - CHALLENGES AND ADAPTATION TO CHANGES

Chief Assist. Prof. PhD. Metodi Ivanov

e-mail: ivanov.metodi@abv.bg

Abstract: *With this report will attempt to present the challenges and opportunities for adaptation to changes in the regions through the need to assess the financial needs of the blue economy in order to realize its growth potential in the regions by highlighting favorable opportunities for creating of jobs mainly from beginners and family entrepreneurs, small and medium-sized enterprises. The creation of sustainable regional economic growth must also be linked to the stimulation of the process of creating quality and sustainable jobs based on blue technologies, as a result of the development of ideas and the exchange of best practices between science and business.*

Key words: *regional development, regional economic growth, blue circular economy, blue economy*

1. Предизвикателства пред регионалното развитие в България

Повишаването на ефективното и ефикасното планиране, програмиране и използване на националните ресурси в областта на осъществяването на ефективна регионалната политика за ограничаване на регионалните дисбаланси налага да се актуализира и адаптира нормативната база, като същевременно се оптимизира процеса на управление на регионалното развитие в контекста на засилената „регионализация“ на политиките и програмите, децентрализация на управлението и мобилизиране на ресурсите на различни териториални нива, което включва и повишаване на степента на участие на гражданите и заинтересованите страни в процеса на формиране и прилагане на политиката за регионално развитие. Проблемите в областта на регионалното развитие в България могат да се идентифицират, след като се анализира ефективността на прилаганите мерки, програми и политики в икономически, социален и екологичен контекст през изминалия програмен период 2007-2013 г., и на основата на идентифицирането на проблемите са създаде възможност за подобряване на регулаторната рамка в областта на регионалното развитие. За да бъде подобрена регулаторната рамка в областта на регионалното развитие в България е необходимо да се идентифицират ключовите проблеми при прилагането на разпоредбите в нормативната рам-

ка, освен това трябва да се определи и необходимостта от законодателни промени с цел подобряване и свързване на национално законодателство с измененията на законодателството на ЕС. Подобряването на регулаторния процес е жизнено необходимо условие за подпомагане на общите усилия във всички области на развитието за постигане на цели за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, залегнали в Стратегията „Европа 2020“¹. Необходимостта от извършването на документален и контент анализ за установяване на релевантността на документацията, засягаща стратегическата визия, приоритетите, актовете за прилагане, наблюдение и контрол на органите за управление на регионалното развитие на различни териториални нива. Едновременно с това трябва да бъде извършен и сравнителен анализ по отношение на аналогичното законодателство, политики и практики в други държави-членки на ЕС, както и да бъде извършена оценка на капацитета за управление, координация и контрол на процесите в областта на регионалното развитие, приложението и ефекта на институционалните и административните практики, които отразяват наличието на капацитет и способност на институциите и администрациите за ефективна координация и справяне с проблематиката на интегрираното и устойчиво регионално развитие в отделните териториални единици. Съществен недостатък при осъществяването на анализ в областта на регионалното развитие е невъзможността на използването на иконометричните инструменти за оценка, в това число и на метода за анализ „разходи-ползи“, която е ограничено поради невъзможността с точност и пълнота да бъдат обхванати преките и/или косвените резултати и въздействия на регулаторната рамка за регионално развитие върху икономическите процеси и субекти и върху процеса на публично финансиране (съфинансиране).

При осъществяването на оценка на въздействието в областта на регионалното развитие се вземат следните критерии за оценка на въздействието политически, икономически, социални, екологични и пространствени критерии. Където обхватът и приложението на политическите критерии се отнася до извършването на оценка на актуалната политическа визия и ангажираност, съществуващата институционална организация и административен капацитет. Взема се също така под внимание и времето необходимо за разработване, приемане и влизане в сила на нормативните актове, както и обективната изграденост на съществуващите системи за наблюдение и контрол, които трябва да бъдат обвързани с създаването и повишаването на възможността за осигуряване на публичност и прозрачност на законодателните решения. При приложението на икономическите критерии трябва да се показва начина, по който прилаганите регулации са съобразени със икономическите характеристики и степента на развитие на отделните териториални единици и региони в България. Това налага търсенето на съответствие с нуждите от структурно приспособяване, развитие и адаптиране на законодателните мерки към икономическите мерки и предизвикателства в Европейския съюз и световната икономика. Чрез приложението на икономическите критерии ще трябва да се търси възможност за повишаване на конкурентоспособността и иновативността, освен на общинско ниво и на макрорегионално ниво, като се създадат възможности за осъществяването на мобилизация на икономическите партньори и повишаване на ефективността и ефикасността на използваните финансови ресурси за постигане на целите и приоритетите на политиката за регионално развитие. Необходимостта от осъществяването на оценка на социалните критерии се налага поради гарантирането на равнопоставеност на участието на различни групи от

¹ Съобщение на ЕК, Разумно регулиране в Европейския съюз, Брюксел, COM(2010) 543 final.

населението в процеса по прилагането на новоприетото законодателството, с което да се търси възможност за повишаване на ангажираност на социалните партньори и гражданското общество, както и засилване на интереса и активността на младите хора. Оценка на екологичните критерии е необходима с цел осъществяването на принципите на устойчивото развитие и интегрирането на глобалните цели в законодателството на регионално ниво. Определянето на значението на пространствените критерии е свързано със създаването на възможност за постигане на хармоничното и балансирано развитие на територията на отделните региони/административно-териториални единици/ в страната, с цел успешното реализиране на плановете за интегрирано градското възстановяване и развитие, чрез което да се създаде възможност за преодоляването на периферността и негативните последици за конкретните териториални единици притежаващи неблагоприятни географски и/или демографски характеристики, инфраструктурна достъпност и свързаност, както и ниско ниво на развитие на териториалното и междурегионалното сътрудничество в страната.

2. Регионалното развитие и приложение на синята кръгова икономика

Чрез приложение на синята кръгова икономика ще се създаде възможност да се гарантира в отделните региони реализирането на продължителен устойчив икономически растеж без да се оказва негативно въздействие върху околната среда, а същевременно се повиши конкурентоспособността на регионите и се създадат условия за създаването на нови и запазването на съществуващите работни места. Определено трябва да се обърне нужното внимание и да се открие значението на синята кръгова икономика върху открояването на възможностите за постигането на устойчив регионален икономически растеж, чрез търсенето и предлагането на оптимални решения при използването на ресурсите, при създаването на предпоставки за намаляване на отпадъците и ограничаване, а и дори премахване на замърсяванията към околната среда. Като по този начин се търси създаването на възможности за ограничаване на размера на направените разходи и едновременно с това се създават възможности за осигуряване и въвеждане на нови продукти и услуги, които са изцяло следствие на екологично чисто и безотпадно производство. През настоящия програмен период 2014-2020 г. са предвидени над 2 млрд. лв. в сферата на водоснабдяването и канализацията, но предвидените средства не трябва да бъдат използвани само и единствено за изграждането на базисна инфраструктура, а трябва да бъдат използвани, както за създаването на енергийно и ресурсно ефективни системи, така и за пълното оползотворяване и използване на отпадъчните води като ресурс, от една страна за напоителни цели и от друга за подхранване на подпочвените води. Научната общност в страната трябва да обърне необходимото внимание към използването на иновативни методи и подходи при изпълнението на основната цел на синята кръгова икономика свързана с извличането на максимална добавена стойност на вложените ресурси, които трябва не просто да щадят околната среда, но и едновременно с това трябва да създават устойчив и социален растеж, който да е резултат от реструктурирането и/или създаването на безотпадни екологосъобразни и ресурсосъщадящи производства. Този процес налага от една страна преосмисляне на стратегическата, преразглеждане на законодателната, повишаване на инвестиционната и подобряване на образователната дейност на национално и наднационално ниво, тъй като трябва да бъде изградено обществено съзнание и разбиране, не само за опазване на водните ресурси, а и за биологичното разнообразие в заобикалящите ни екосистеми. Опазването на природата налага публичните институции да работят в партньорство с иновативния бизнес,

да подпомагат действията на бизнеса при въвеждането на новите технологии в производствените процеси, за да може от една страна да бъде постигната висока степен на устойчивост на растежа на местната и националната икономиката, а от друга страна да се гарантира опазването на околната среда за следващите поколения.

3. Предизвикателства при стратегическото планиране на регионалното развитие в България

В 21 век, векът на информационните и комуникационни технологии усилията на централната изпълнителна власт трябва да бъдат насочени и към създаването и прилагането на проактивни стратегии и мерки за приоритетно осигуряване на условия за проникване на информационните и комуникационните технологии и широколентовия достъп до планинските и полупланинските райони, както и до слабо развитите населени места с цел преодоляване на съществуващите регионални диспропорции при цифровизацията и в търсене на възможност за създаване на възможности за повишаване на достъпа до информация и подобряване на услуги за населението, както и стимулиране на развитието на местния бизнес.

Продължаващите тенденции в демографските и миграционните процеси в страната като цяло и особено върху развитието на изостаналите региони увеличават диспропорциите в териториалното разпределение на населението, като същевременно се засилва тенденцията към концентрация на население сравнително по-привлекателните за живот и работа градове и райони, който процес е съпроводен и с обезлюдяването на по-слабо развитите и периферни и погранични райони. Процесът на намаляване на населението на страната, който е едновременно съчетан и с повишаване на дела на застаряващото население в страната може да бъде определен като критичен, тъй като оказва съществено влияние върху потенциала за икономическо и социално възстановяване и развитие през настоящия програмен период, но може да определи характера на развитието на страната и регионите в периода 2020 – 2030 г. като силно неблагоприятен с тенденции към обезлюдяване и заличаване на редица населени места в България. Този процес налага преосмисляне, реформиране и адаптиране на програмите за развитие на човешките ресурси към осъществяването на пряко влияние и въздействие на демографските дефицити и едновременно с това насочени към подобряване на качествените характеристики на работната сила. Поставената национална цел за достигане на 76% заетост на населението във възрастовата група 20 - 64 години до 2020 г. съгласно целите на Стратегия „Европа 2020“ и Националната програма за реформи трудно би могла да бъде реализирана без да бъдат постигнати високи темпове на икономически растеж и прилагането на балансиращи мерки за насърчаване на заетостта в изоставащите райони особено планинските, полупланинските и приграничните райони.

Според публикуваните данни на Националния статистически институт общият коефициент на възрастова зависимост е 53.4% към 31.12.2016г.², или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст, като съотношение е по-благоприятно в градовете – 49.0%, докато в селата е 67.0%. Според показателя в двадесет и четири области на страната са над 50.0%, където най-неблагоприятни са показателите в областите Видин (69.2%), Ловеч (65.7%) и Габрово (64.6%), докато логично според социално-икономическото разви-

² Население и демографски процеси 2016г. достъпна на <http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/publications/DMGR2016.pdf> към 19.05.2018 г.

тие в страната с най-добри показатели са областите София-град 45.3%, и област Благоевград – 49.0%. Продължаващата тенденция на застаряване на населението ни показва и повишаване на средна възраст, която за 15 години се е повишила с 3.1 години, където през 2001 г. е 40.4 години и достига 43.5 години в края на 2016 година. Степента на повишаване на средната възраст на населението е по-висока в селата – 46,2 години в сравнение с градовете, където средната възраст на населението е 42.5 години. Посочената и продължаваща тенденция на застаряване на населението е основата на промяната при разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст. Важно значение при извършването на социално-икономически анализи в сферата на регионалното развитие притежава, разпределението на населението в трудоспособна възраст което е 4 304 хил. души, или 60.6% от населението на страната към 31.12.2016 г., като броят на трудоспособното население намалява с почти 45 хиляди души или с 1% спрямо предходната 2015г. Като се увеличава броя на населението в над трудоспособна възраст, които към 31.12.2016 г. са 1 735 хил. души, или 24.4%, едновременно с това намалява населението в под трудоспособна възраст, което за 2016г. е 1 063 хил. души, или 15.0% от населението на страната. Според коефициента на демографско заместване, показващ съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 години), където това съотношение е 63 лица към 31.12.2016 г. В оценката на бъдещите предизвикателства за развитието на европейските региони до 2020 г.³ се посочват ключовите предизвикателства, пред които са изправени страните членки на Европейския съюз, а именно глобализацията, демографския промени, енергийната зависимост и климатичните промени. От направения преглед на посочения документ се вижда, че всички райони от ниво NUTS2 са силно уязвими, поради което са необходими предприемането и актуализирането на адекватни политики и стратегии, които могат да повлияят върху негативните последици и тенденции особено в демографското развитие и енергийната зависимост. Това е една от причините поради, която се налага да се акцентира върху балансиран и интегриран териториален подход, които да търси възможности за намаляване на икономическите и социалните диспропорции и едновременно с това да се търси възможност за преодоляване на изостаналостта на определените райони на територията на страната. Тук, важно място трябва да се обърне на концепцията за постигане на полицентрично и балансирано развитие на териториално-урбанистична структура на страната и регионите⁴, а за да бъде приложена ефективно е необходимо изграждането на ефективна интеграционна система на българските градове и агломерационни ареали в европейското пространство, която може да бъде постигната чрез развитие на транспортните коридори и оси на интегрирано урбанистично развитие. Ефекта от прилаганите финансовите инструменти и оперативните програми върху регионалното и местното развитие не може да бъде определен чрез изготвянето на оценка на въздействие само на свързаното законодателство, а именно Закона за регионално развитие, тъй като от една страна проблемите и последствията формиращи междурегионалните различия, са следствие /продукт/ на небалансираното разпределение на ресурсите на регионално ниво, което е свързано с приоритетите и мерките, схемите, правилата и процедурите на оперативните програми за подпомагане развитието на отделните региони,

³ Regions 2020, ЕК, 2008, достъпна на http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf към 19.05.2018 г.

⁴ Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

част от които не притежават необходимия потенциал и капацитет, за да се възползват от възможните финансови стимули по оперативните програми. Дори през настоящия програмен период 2014-2020 г. отново не бе постигната необходимата съвместимост между процесите на стратегическо планиране и програмиране на средствата за осъществяване на ефективно регионално развитие, едновременно с това проблеми съществуват и при прилагането на системите за наблюдение и оценка на резултатите и въздействието на интервенциите в регионите и общините. Въпреки, че основната цел на държавната политика за регионално развитие в България, както и на ниво ЕС е насочена към създаването на условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите, в следствие на което се съгласуват действия, споделят отговорности и ресурси и се приемат необходимите стратегически документи, които са ориентирани към създаването на възможности за намаляване на различията в икономическото, социалното и териториалното развитие на регионите, като се създадат необходимите условия за постигане на икономически растеж и повишаване на заетост в отделните региони на страната. Сериозна възможност за решаването на част от проблемите в регионите на страната се свързва с липсата на подходящи и ефективни подходи и механизми за деконцентрация на управлението и едновременно с това децентрализация на решенията за прилагане на адекватни политики и целенасочено влагане на необходимите ресурси в регионите, където това е най-необходимо. Поради, което трябва да се осъществява на необходимото ниво регионална координация на програмите и финансовите инструменти, подпомагащи структурните действия за развитие. Този процес налага да бъде изграден необходимия институционален и административен капацитет, което може да стане чрез оптимизиране на структурата, състава и функциите на органите на изпълнителната власт и на административните звена, които са пряко свързани с управлението на регионалното развитие и отделните териториално-административни единици. Освен това трябва да се използват подходящи критерии и индикатори за оценка на регионалното развитие и регионалната политика, което налага въвеждане на системен подход за наблюдение и оценка на прилаганите при изпълнението на стратегическите документи и интервенциите за регионално и местно развитие.

Въвеждането на нови изисквания в стратегическото планиране, свързани с интегрирането на териториалните измерения, информационното общество и глобалните екологични цели в политиките за регионално и местно развитие са необходими действия за преориентиране и адаптиране към актуалните потребности и съвременните условия на икономическата и социалната среда в регионите. Във връзка с териториалните измерения ключово значение притежават законодателството в областта на устройствено-териториалното планиране (Закон за устройството на територията (ЗУТ), в сферата на опазването на околната среда и биоразнообразието (Закон за опазването на околната среда (ЗООС) и Закон за биологичното разнообразие (ЗБР), тъй като посочените нормативни актове са естествено свързани с регионалното развитие и заедно създават принципна регулаторна основа за осъществяването на балансирано и хармонично териториално развитие и постигането на устойчиво социално-икономическо развитие на регионите. Фактор за постигането на териториално сближаване е създаването на естествена връзка между пространственото планиране и стратегическото планиране на регионалното и местното развитие в отделните страни на Европейския съюз, поради което на наднационално ниво (т.е. ЕС) са приети основни принципи и изисквания в следните стратегически документи, а именно Европейска перспектива за пространствено развитие, Състояние и перспективи на тери-

торията на ЕС и Териториален дневен ред на ЕС, Зелена книга за териториалното сближаване, Програма ESPON 2007-2013 г. на ЕС, Лайпцигска харта за устойчиви европейски градове, както и възприетата необходимост от разработването на макро-регионални стратегии на ниво Европейски съюз, а именно Стратегия на ЕС за региона на Балтийско море и Стратегия на ЕС за Дунавския регион.

Регионите в страната трябва да разполагат със средносрочна до дългосрочна визия за пространственото си развитие, върху която основа да се изготвят стратегическите и плановете документи за регионално и местно развитие, който процес е затруднен поради незавършеното устройствено планиране и липсата на съответните комплексни и специализирани устройствени схеми за териториално развитие, които са предвидени със Закона за устройство на територията. Определени са ключови стратегически подходи за интегриране на териториалните измерения на развитието и концепция за териториално-урбанистично развитие на българските региони, както и е дефинирана дългосрочната национална концепция за пространствено развитие на страната, поради което основните промени в Закона за устройство на територията и Закона за регионално развитие са насочени към преодоляване липсваща на регионално и национално ниво връзка между стратегическото планиране на регионалното развитие и пространственото планиране на територията. Липсата на Националната комплексна устройствена схема (НКУС), както и на районните и специализирани устройствени схеми, които притежават стратегически характер за пространственото развитие, инвестиционното проектиране и строителния процес е компенсирана с Националната концепция за пространствено развитие, на която основа е поставено създаването на интегрирана, мултисекторна индикативна стратегия за пространствено развитие на националната територия и регионите на страната. Чрез Националната концепция за пространствено развитие се търси очертаване както на специфичното пространствено развитие на отделните сектори (индустрия, екологична инфраструктура, транспорт, туризъм, аграрни дейности и др.), така и откриване на взаимозависимостите и открояване на влиянието им върху устойчивото интегрирано социално-икономическо развитие, включително развитието на регионите и градовете, селските райони, периферните територии и защитените територии и зони. Освен това чрез Националната концепция за пространствено развитие се търси определянето на визия и стратегически перспективи за пространствено развитие и отваряне на територията на страната и регионите в макрорегионален, европейски и глобален мащаб, както и създаването на индикативна рамка на ключови териториални приоритети за средносрочен и дългосрочен период, на чиято основа да се извърши и разработване на стратегии, плановете, програми и големи проекти за развитие в отделните сектори и за постигане на интегрирано регионално и местно развитие. Вместо да бъдат изградени устройствени схеми по Закона за устройство на територията са предвидени структурирането на регионални схеми за пространствено развитие на район от ниво 2, които обхващат териториалните аспекти и измерения на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното развитие. В допълнение на това ниво на структуриране на регионални схеми за пространствено развитие би било подходящо да се предложи разработването на специализирани пространствени схеми за транспорт и мобилност, енергийна мрежа, туризъм, екологична инфраструктура, полюси на растеж и оси на развитие, градски агломерационни ареали. На основата на структурирана и изградена регионалната схема за пространствено развитие на район от ниво 2 ще се осигури възможност за наличието на подходяща концептуална рамка на териториалната основа и подходящи ориентири за разработване на регионалния план за развитие

на съответния район от ниво NUTS2. Слизайки на по-ниските йерархични нива, то регионалната схема за пространствено развитие на област т.е. NUTS 3, ще трябва да обхваща същите тематични компоненти, които обхваща и регионалната схема на ниво NUTS2, като дори могат да се разработят мерки за прилагане на специализираните пространствени схеми на територията на областта, като по този начин ще се създадат подходящите ориентири за разработване на Областната стратегия за развитие. На следващото йерархично ниво се нарежда концепцията за пространствено развитие на общината, която дава стратегическите насоки за изготвяне на общите устройствени планове съгласно предвидените разпоредби в Закона за устройство на територията, едновременно с това концепцията трябва да осигурява и наличието на ориентири за разработване на общинския план за развитие на отделната община. Предвид на демографската ситуация в страната, свързана с постоянното намаляване на населението, както и съгласно измененията в законодателството свързано с регионалното развитие и устройството на територията и особено по отношение на създаването на подходящи условия за изготвянето на концепциите и схемите за пространствено развитие е необходимо и съгласуването на методологична и нормативна основа със Закона за административно-териториално устройство на Република България, особено в частта която се отнася до използването на методиката и критериите при категоризиране на населените места в България. Този процес налага да се извърши синхронизирането на методическия инструментариум за дефиниране на териториално-урбанистичната структура като се обвърже пространствената концепция с административните категории на населените места, както и при създаването на критерии и показатели за дефинирането на населени места, за които трябва да се осъществява целево подпомагане от страна на централната изпълнителна власт.

4. Особенности при осъществяването на промени на законодателството за регионалното развитие

В сравнителен план в областта на законодателството свързано с регионалното развитие страните членки на Европейския съюз в зависимост от държавното и административното им устройство (федерални, конфедерални, с регионална автономия и унитарни) и от социално-икономическото им състояние са възприели нормативна уредба, засягаща стратегическите цели, институционалната структура, програмирането и финансирането на регионалното развитие в съответствие със стратегическите насоки, принципите, правилата и изискванията за прилагане на структурните инструменти на регионалната политика в ЕС. Прави впечатление, че при по-старите държави-членки обикновено не се прилага специално законодателство регламентиращо регионалното развитие. Докато особеностите и проблематиката определящи регионалното развитие са интегрирани в друго законодателство и регулации, свързани с насърчаване на икономическия растеж и устойчивото развитие на райони с неблагоприятни икономически, социални, демографски и географски характеристики. В новите страни-членки от Централна и Източна Европа традиционно са възприети законодателни модели и стратегически рамки за регионално развитие, които не са базирани на техния исторически опит и в по-голяма или по-малка степен възпроизвеждат политики и практики, препоръчани от Европейската комисия и залегнали в общностното право на ЕС в областта на кохезионната/ регионалната политика и използването на структурните инструменти за развитие на европейските региони, вследствие на което се приема специално законодателство за регионално развитие, утвърж-

даващо сходни цели, институционална рамка и документи за стратегическо планиране, програмиране, наблюдение и оценка на регионалното развитие.

Естествено българското законодателство за регионалното развитие, се нуждае от актуализация на различните йерархични териториални нива, на които трябва да отговаря според класификацията NUTS, като за целта ще представим възможни сценарии съобразени с традиционното административно деление на страната, географските особености, социално-икономическото- и културното развитие и хомогенност на регионите. Важно място трябва да бъде отделено на развитието на системите за стратегическо планиране, където средносрочното планиране и програмирането на регионалното развитие все повече имат стратегически и интегриран характер, а това налага да се правят опити за оптимизиране на системите за мониторинг, наблюдение, оценка и контрол. Именно за развитието на системите за стратегическо планиране фокуса трябва да бъде поставен върху регионалното управление и изграждането на институционален и административен капацитет на местно ниво с цел осъществяването на ефективна координация на стратегии, планове и програми на регионално ниво и особено на инвестициите, съфинансирани от фондовете на ЕС. От друга страна трябва да се постигне необходимата съгласуваност между секторните национални политики и стратегии за регионално/местно развитие за постигане на интегрирано и устойчиво регионално развитие. Това налага да се обърне и необходимото внимание върху териториалните аспекти на социално-икономическото развитие, както и на прилаганите специфични териториални подходи, форми и модели на сътрудничество за разрешаването на проблеми с трансграничен и транснационален характер.

Заклучение

В глобализирания свят публичните институции в страната трябва да подкрепят активно малките и средните предприятия, за да могат да се конкурират с предприятия от развитите страни и от страните с бързо развиващи се икономики, тъй като не трябва да се забравя наличието на пряка връзка между интернационализацията и растежа на малките и средните предприятия. Отчитайки пряката връзка между интернационализацията и растежа на малките и средните предприятия Европейската комисия насочва усилията си за прилагане на стратегия, която да придаде нова динамика на европейската икономика, като за целта активно се подпомагат малките и средните предприятия при разширяване на своята стопанска дейност извън пределите на Европейския съюз, в търсене на сключването на споразумения между предприятията за намиране на бизнес партньори при създаването на сътрудничество между клъстери и партньорски организации от страни като Япония. Тъй като „днешният свят се характеризира с висок интензитет на всеобхватни промени, които влияят върху намаляване на технологичния живот на продуктите, което се отразява едновременно върху възхода и падението на една или друга съвременна организация. През последните десетилетия се наблюдава увеличаване на броя на компаниите, които са стартирали с малък капитал, но в рамките на едно десетилетие се превръщат в глобални лидери, като основна причина за повишаване на степента на развитие на компаниите може да се изтъкне увеличаването на способността организациите да се учат, поради което изключително трудно може да бъде определена ролята на знанията в съвременния свят.“⁵ В бизнес организациите всяко технологично изоставане от степента на раз-

⁵ Naydenov, Kl., Prospects for knowledge management in public sector organizations, 5th International Conference on SOCIAL SCIENCES and ARTS, 2018.

витие на конкуренцията създава предпоставки за намаляване на жизнеността и способността на организацията да устоява на предизвикателствата на времето, което дори може да бъде пагубно за съществуването на цялата организация. Поради тази причина необходимостта от търсенето на мислещи хора и търсенето на таланти стимулира компаниите да развият собствените си служители. Често в организациите се налага промяна при традиционния йерархичен процес на вземане на решения, тъй като той става неефективен в съвременните бизнес условия и процеси. Това променя фокуса в управлението на компаниите като създава и предполага задължителното включване в екипите при вземането на стратегически решения на хора, които разполагат с първична информация за проблема или от които се очаква след това да прилагат взетите решения. При постоянно нарастващата конкуренция организациите са принудени да удовлетворяват незабавно нуждите на клиентите си, това налага стремежът на всяка организация да решава все повече проблеми на възможно най-ниското йерархично ниво. От служителите в съвременните организации се очаква и възлага решаването на проблемите в момента на тяхното възникване и със сигурност преди да са се превърнали в криза. Динамиката на развитие на информационните и комуникационните технологии в близко бъдеще ще предопредели отпадането на необходимостта от работни позиции притежаващи изпълнителски характер, тъй като тази дейност все по-често ще бъде заемана от автоматизирани машини и/или роботи. Този процес пряко ще повлияе върху промени при разделението и географията на труда, като може да се очаква нарастване на производствените дейности, които ще бъдат изцяло автоматизирани и роботизирани.

Използвана литература

1. Население и демографски процеси 2016 г. достъпна на <http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/publications/DMGR2016.pdf> към 19.05.2018г.
2. Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
3. Съобщение на ЕК, Разумно регулиране в Европейския съюз, Брюксел, COM(2010) 543 final
4. Regions 2020, ЕК, 2008, достъпна на http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/pdf/regions2020_en.pdf към 19.05.2018 г.
5. Naydenov, Kl., Prospects for knowledge management in public sector organizations, 5th International Conference on SOCIAL SCIENCES and ARTS, 2018.